

Primljen 16. 7. 2003.
Prihvaćen 1. 9. 2003.

Paul Cubberley *RUSSIAN: A LINGUISTIC INTRODUCTION*

Cambridge: Cambridge University Press, 2002.

Ivo Fabijanić*
Filozofski fakultet, Zadar

U posljednjih desetak godina rijetko smo u našim knjižarama nailazili na naslove iz stručne ruske literature, bilo da se radi o jezičnim pitanjima ili pak o ruskoj književnosti kroz prizmu znanosti o književnosti. Mnogo je razloga pridonijelo takvoj situaciji, a oni su prvenstveno vezani za silne socio-ekonomske promjene koje je u tom razdoblju doživjela Rusija, tadašnji Sovjetski Savez. Te su promjene izazvale i nagli pad zanimanja za učenjem ruskog jezika u zapadnim zemljama, zemljama bivšeg, tzv. istočnog bloka, ali i u zemljama bivše Jugoslavije. Knjiga koju ćemo prikazati u tom je smislu dragocjeno štivo jer pokazuje da se iznova budi zanimanje za proučavanje ovog slavenskog jezika, bez obzira na to što je knjiga napisana na engleskom jeziku i prije svega namijenjena govornicima neslavenskih jezika.

Russian: A Linguistic Introduction, autora Paula Cubberleyja, cjelovit je i jezgrovit pogled u jezične strukture ruskoga jezika. Ovaj je udžbenik, kako ističe autor, namijenjen naprednim studentima ruskoga jezika, ali i znanstvenicima koji se bave lingvistikom. Udžbenik bi potonjima mogao poslužiti i u proučavanju, odnosno usporedbi ruskih i slavenskih jezičnih struktura sa strukturama konkretnog jezika njihova glavnog interesa. Budući da se ovdje misli na govornike neslavenskih jezika, onda je razumljivo autorovo nastojanje da jezične aspekte ruskog jezika objasni i približi upravo njima na pristupačan i terminološki primjeren način.

Udžbenik je podijeljen u sedam osnovnih poglavlja: povijest jezika, fonologija, morfološkija, sintaksa, tvorba riječi i leksikologija, dijalekti te sociolingvistika. Svakom poglavlju prethodi uvod, u kojem se navode temeljni teoretski koncepti s obzirom na područje koje poglavlje pokriva. U uvodnom dijelu poglavlja o povijesti jezika govori se o položaju ruskog jezika u suvremenom svijetu, navode se osnovne geopolitičke značajke te osnovne činjenice o jezičnoj porodici kojoj ruski jezik pripada. Isto tako, autor nam daje i pregled razvoja ruske lingvističke misli do današnjih dana.

U prvom poglavlju o povijesti jezika daje se uvid u povijesno razdoblje u kojem je ruski nastajao, njegove glasovne promjene u procesu razdvajanja i nastajanja indoeuropskih jezika. To se odnosi na razdoblje i razvoj praslavenskog, staroslavenskog i starocrkvenoslavenskog jezika. Svi su jezici predstavljeni objašnjenjima o njihovim glavnim promjenama na glasovnoj, morfološkoj i na sintaktičkoj razini. Slijedi dio o razvoju standardnoga jezika, normizaciji u 18. i 19. stoljeću. O razvoju ruskoga pisma i morfološkom načelu u ortografiji govori se na kraju poglavlja.

U poglavlju o fonologiji uvodno se objašnjava terminologija i metodologija razrade glasovne strane jezika. Nakon opisa razlikovnih obilježja slijedi fonologija suvremenog ruskog jezika: vokali, konsonanti, slog, naglasak u standardnom ruskom i glasovne promjene. U tom je dijelu i opis sedam intonacijskih kon-

strukcija po Bryzgunovoj, fonetska transkripcija i transliteracija ćirilčnih grafema.

Uvodnom riječju o morfološkom nazivlju autor počinje raspravu o morfologiji suvremenog ruskog jezika. Poglavlje je podijeljeno u tri osnovna dijela: imena (imenice, zamjenice, pridjevi, brojevi; uključena su i objašnjenja o rodu, licu i padežu), glagolski sustav (konjugacija, korijen ruskoga glagola, aspekt, glagolska vremena, kondicional, povratni glagoli, pasiv, participi, itd.), a u trećem se dijelu razmatraju karakteristike ostalih vrsta riječi: prilozi, prijedlozi, veznici, čestice i uzvici. Važno je reći da se o svakoj od spomenutih vrsta riječi uvodno daje kratki povijesni opis glavnih morfoloških promjena koje danas čine sastavna obilježja suvremenog ruskog jezika.

Sintaksa suvremenog ruskog jezika podijeljena je u pet dijelova: uvodni dio o rečenici, njezinoj strukturi i analizi, imenska fraza, jednostavne i složene rečenice te upravni i neupravni govor.

Poglavlje o tvorbi riječi i leksikologiji počinje podjelom na vanjske i unutarnje izvore riječi te metodama tvorbe riječi. Autor spominje četiri načina tvorbe riječi s obzirom na vanjske izvore: 1) uz pomoć onomatopeje (autor koristi naziv »creation«, u slobodnom prijevodu stvaranje, izvođenje); 2) posuđivanjem; 3) kalkiranjem i 4) crkvenoslavenski i njegova uloga u tvorbi riječi u standardnom ruskom. Govoreći o unutarnjim izvorima novih riječi, autor navodi semantičku promjenu riječi, morfosintaktičku promjenu te derivaciju koju predstavlja afiksacija i spajanje riječi kod složenica. Tu je i nezaoobilazno poglavlje, bar kad je o ruskom jeziku riječ, o tvorbi riječi uz pomoć skraćivanja (abrevijacije). U nastavku se razmatraju morfofonološka pitanja u tvorbi ruskih riječi. U dijelu poglavlja o ruskim afiksima autor sustavno, prema vrstama riječi kod kojih se koriste, donosi popis ruskih prefiksa s njihovim osnovnim značenjima, a u slučaju sufiksa, budući da ih je u ruskom veoma mnogo, iznosi ih selektivno s njihovim glavnim značenjima. O leksikologiji i frazeolo-

giji postoji tek kratak pregled najvažnijih vrsta leksema i frazema.

Ruski dijalekti predstavljeni su kroz povijesnu prizmu njihova razvoja, uključujući opis osnovnih fonoloških, morfoloških i sintaktičkih karakteristika.

Sociolingvistički aspekti razmatraju se u posljednjem poglavlju. U njemu se autor bavi pitanjima standardizacije, varijeteta, bilingvalnosti, interferencije i pragmatike.

Na kraju knjige je veoma bogata bibliografija podijeljena u dva dijela. U prvom su dijelu izvori o ruskom na engleskom jeziku, a u drugom skupni popis svih referenci.

Knjiga obiluje mnoštvom primjera na ruskom, ali i njihovim ekvivalentnim transliteriranim i transkribiranim oblicima. Jedina nejasnoća kod korištenih transliteriranih i transkribiranih primjera odnosi se na znakove za naglasak (') i mekoću suglasnika ('). Kod naših čitatelja takva bi grafička rješenja mogla stvoriti malu zbrku u čitanju, jer je u dosadašnjoj i nama pristupačnoj literaturi taj problem rješavan upravo na suprotan način.

Pred kraj ovog prikaza svakako bi trebalo nešto reći i o autoru predstavljenog udžbenika. Paul Cubberley predaje na Odsjeku za lingvistiku i primijenjenu lingvistiku Sveučilišta u Melbourneu te predaje ruski jezik na istoime-nom sveučilištu. Njegovi stručni članci tiskani su u raznim znanstvenim časopisima: *Scottish Slavonic Review*, *Ruskyj jazyk za rubežom*, *Wiener Slavistischer Almanach*, *Russian Language Journal*, *Australian Slavonic and East European Studies* i *New Zealand Slavonic Journal*. Među ostalim radovima važno je spomenuti: *Handbook of Russian Affixes* iz 1994. godine i *The Suprasegmental Features in Slavonic Phonetic* iz 1980. godine.

U svakom slučaju ova je knjiga važna u dosadašnjem i budućem razvoju lingvističke misli o ruskom jeziku. Hrvatskim rusistima ona ujedno može poslužiti kao vrijedan izvor podataka o znanstvenim dostignućima rusista s neslavenskoga govornoga područja.